RĂSPUNDEREA JUDECĂTORULUI – GARANȚIE A RESPECTĂRII ȘI APĂRĂRII DREPTURILOR OMULUI

Gheorghe COSTACHI
Doctor habilitat în drept, profesor universitar,
cercetător științific principal în cadrul
Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: *costachi70@mail.ru*
https://orcid.org/0000-0003-1396-7598

The article contains a brief study on the issue of the judge's responsibility as a guarantee of the defense of human rights. Starting from the actuality of the institution of the judge's legal responsibility in the contemporary period, the author elucidates the particularities of its understanding and the forms it involves. The focus is mostly on the value and role of the judge's disciplinary liability, criminal liability and patrimonial liability for the effective respect and defense of human rights.

***Keywords**: judge, liability, legal liability, legal liability of the judge, disciplinary liability, criminal liability, patrimonial liability.*

Actualitatea și importanța subiectului

În prezent, *răspunderea judecătorului* este un subiect pe cât de important, pe atât de actual din mai multe considerente. Este important, deoarece de atitudinea și prestația judecătorului depinde calitatea și eficența întregului sistem judiciar, de aceea i se solicită o responsabilitate maximă (asigurată inclusiv prin instituția *răspunderii juridice* **[**8, p. 147**]**).

La rândul său, actualitatea subiectului este justificată în mare parte de „criza pe care o traversează justiţia din Republica Moldova" **[**9, p. 19**]**, criză marcată de calitatea precară a actului de justiție pe fonul unei lipse de răspundere a judecătorului.

Plecând de la aceasta, susținem vocile care subliniază că „dintr-un subiect *tabu*, *răspunderea judecătorului* a devenit un subiect de interes public, ce suscită o largă dezbatere. În contextul creat, doctrina juridică nu mai poate evita nici ea tema dată ci, are aproape o datorie de a clarifica unele aspecte legate de aceasta. Iată de ce, *răspunderea judecătorului* reprezintă în acest moment o temă extrem de actuală și de un evident interes de ordin teoretic şi practic" **[**3, p. ix-x**]**.

Fiind conştienţi de condiţiile perioadei de tranziţie pe care o traversăm, când puterea a pierdut mult din încrederea societăţii, iar cetăţenii au destul de multe bănuieli faţă de obiectivitatea şi imparţialitatea înfăptuirii justiţiei, recunoaştem că problema *răspunderii judecătorilor* este una deosebit de actuală **[**23, p. 10**]**, mai ales că „înfăptuirea unei justiţii legale şi corecte constituie o necesitate vitală pentru o societate democratică" **[**11, p. 320**]**.

Din perspectiva dată, importanța și actualitatea subiectului sunt accentuate și de faptul că în cadrul unei societăți democratice nu poate fi tolerată și acceptată prezența unor subiecți de drept iresponsabili, în sensul lipsei de răspundere, indiferent de statutul acestora. Prin urmare, nici judecătorul nu poate face excepție în acest sens de la principiul egalității în fața legii și al răspunderii pentru încălcarea acesteia, chiar dacă este titularul unei imunități funcționale (în virtutea funcției de demnitate publică pe care o exercită).

Dintr-un alt punct de vedere, dat fiind faptul că

principalul garant al *legalității* într-o societate democratică este puterea judecătorească, este de la sine clar că pentru asigurarea acestui standard la nivel de societate, este absolut necesară asigurarea sa la nivelul puterii judecătorești. În mod corespunzător, respectarea principiului *legalității* în cadrul unui stat este direct dependentă și determinată de respectarea acestuia în procesul de organizare și funcționare a puterii judecătorești. De aici, se desprinde cu maximă claritate necesitatea cunoașterii *legalității* ca standard al puterii judecătorești, precum și a mecanismului de asigurare a acestuia.

Dincolo de existența unui cadru juridic corespunzător pentru funcționarea puterii judecătorești (ca fundament al *legalității*), este indiscutabil că respectarea acestuia nu trebuie lăsată în exclusivitate la latitudinea purtătorilor acestei puteri (judecători), în acest sens, fiind absolut necesare unele pârghii de determinare/constrângere a acestora la respectarea legii (mecanism de asigurare a *legalității*). Un rol central în acest context îi revine, indubitabil, instituției *răspunderii judecătorilor*. Pe cale de consecință, constatăm că de eficiența instituției *răspunderii judecătorilor* depinde în cea mai mare parte și respectarea *legalității* ca principiu al puterii judecătorești.

În pofida importanței acestui subiect, dar și a actualității sale, constatăm că doctrina juridică, în ultima perioadă, în timp ce accentuează poblema *legalității* în ansamblul său, mai puțină atenție acordă circumscrierii acestui principiu activității judecătorești, ceea ce desigur reprezintă o serioasă lacună doctrinară în materie. Și mai grav este că însăși problema *răspunderii judecătorilor*, în calitatea sa de garant al legalității, eficienței puterii judecătorești, dar și al respectării drepturilor omului, este doar superficial, fragmentar și tangențial abordată în mediul academic.

În fine, un alt argument (dar nicidecum ultimul) care ar justifica interesul față de subiectul cercetării, este legat de faptul că orice abatere admisă de judecător de la prevederile legale se răsfrânge negativ, direct sau indirect, asupra drepturilor justițiabililor, șubrezind autoritatea justiției și încrederea în aceasta din partea cetățenilor și a societății.

De aici, suntem de părerea că problema *răspunderii judecătorilor* la etapa contemporană este una deosebit de importantă și actuală, care merită o atenție pe măsură atât din partea legiuitorului și a practicianului dreptului, cât și din partea mediului academic. Acestuia din urmă îi revine rolul crucial de a fundamenta științific cadrul juridic care reglementează *răspunderea juridică a judecătorului* în vederea asigurării justului echilibru între specificul statutului juridic al acestuia și contracararea oricărei abateri de la prevederile legii în vederea asigurării legalității și eficienții puterii judecătorești, precum și a respectării drepturilor omului în statul de drept.

Răspunderea juridică a judecătorilor: determinări conceptuale

Referitor la definirea conceptului de *răspundere juridică a judecătorilor*, în literatura de specialitate nu există o abordare unică **[**11, p. 320**]**. Bunăoară, într-o opinie se consideră că „răspunderea judecătorului presupune o stare juridico-morală, care generează necesitatea folosirii cu bună-credinţă a drepturilor şi îndeplinirea corectă a obligaţiilor ce ţin de înfăptuirea justiţiei, prevăzute de lege (aspectul pozitiv), precum şi necesitatea atribuirii unor obligaţii juridice suplimentare în cazul în care sunt admise erori judiciare sau profesionale în cadrul procesului de înfăptuire a justiţiei (aspectul negativ sau retrospectiv al răspunderii)” **[**24, p. 6-7**]**.

În rezultatul unui amplu studiu în materia răspunderii juridice, cercetătorii D. Baltag şi G.-C. Ghernaja **[**2, p. 138; 14, p. 13**]** conchid că „*responsabilitatea juridică a judecătorului* este o stare de drept, care generează necesitatea folosirii conştiincioase, cu bună-credinţă, a drepturilor şi îndeplinirii obligaţiilor de înfăptuire a justiţiei, obligaţii pe care legea i le pune în

sarcină, în timp ce *răspunderea juridică a judecătorului* presupune necesitatea suportării unei poveri suplimentare în cazul unei erori judiciare sau profesionale, pe care a comis-o în procesul realizării justiţiei".

În opinia noastră, o astfel de definire a *răspunderii juridice a judecătorilor* este foarte largă și nu permite elucidarea esenței acesteia, iar, pe alocuri, este chiar eronată. Bunăoară, nu putem admite ideea că *răspunderea juridică a judecătorilor* survine în cazul unei erori judiciare sau profesionale, în primul rând, din considerentul că legea nu prevede expres acest lucru – nu operează cu noțiunea de *eroare profesională*; în al doilea rând, problema erorii judiciare și a răspunderii pentru aceasta este și mai complexă, întrucât, potrivit Constituției Republicii Moldova (art. 53), pentru *erorile judiciare* răspunde statul și nu judecătorul.

Pe cale de consecință, suntem de părerea că pentru definirea *răspunderii juridice a judecătorilor* nu trebuie inventat nimic, deoarece este vorba în esență de răspunderea juridică ca o instituție juridică distinctă, generală și comună pentru întregul sistem de drept. Specificul acesteia în cazul nostru rezidă doar în faptul că revine unor subiecți de drept speciali. Pornind de la aceasta, putem spune că *răspunderea juridică a judecătorilor* nu este altceva decât consecințele juridice (sub forma măsurilor de constrângere juridică) ce survin ca urmare a încălcării de către aceștia a diferitor norme de drept, consecințe ce pot îmbrăca diferite forme în funcție de apartenența ramurală a normelor încălcate.

În acelaşi timp, atragem atenția că, în opinia cercetătorilor, „*răspunderea juridică a judecătorului* nu reprezintă regula, ci doar excepţia, ceea ce înseamnă că ea nu poate fi angajată decât în cazurile în care legea o permite în mod expres". Cu alte cuvinte, „responsabilitatea însoţeşte permanent activitatea judecătorului în exercitarea justiţiei, în timp ce răspunderea este doar o excepţie" **[**14, p. 4**]**. O astfel de afirmație o găsim corectă doar din perspectiva conduitei așteptate de la judecător. Privind-o însă sub aspect juridic, vom obiecta prin aceea că tragerea la *răspundere juridică a judecătorului* nu trebuie să fie niciodată o excepție, ci doar o regulă. În alți termeni, ori de câte ori acesta va încălca legea, inevitabil trebuie să fie tras la răspundere juridică în condițiile prevăzute de lege, fără nici o excepție.

În pofida obiecțiilor formulate, totuși apreciem ideea autorilor conform căreia „răspunderea nu poate fi un scop în sine, ci are, în primul rând, rolul de a impune judecătorului un anumit model de comportament, pentru a-l determina să-şi asume necesara independenţă şi imparţialitate, precum și să conştientizeze riscurile pe care exercitarea puterii sale le poate antrena pentru justiţiabili". Prin urmare, „nu poate fi vorba de *nerăspunderea judecătorilor*, ci doar de găsirea acelor forme şi modalităţi de răspundere care să se concilieze cu particularităţile activităţii lor, pentru a nu denatura, în mod esenţial, poziţia necesară a judecătorului în societatea democratică" **[**14, p. 4**]**.

Aşadar, contrar opiniilor expuse și argumentate în literatura de specialitate, *imunitatea judecătorilor* nu este și nu poate fi absolută. Mai mult, ea nu trebuie tratată ca o barieră de nedepăşit, deoarece legea nu absolveşte de răspundere pe aceşti reprezentanţi ai puterii, ci doar stabileşte proceduri mai complicate și speciale în acest sens. Momentul dat se justifică prin faptul că „*imunitatea judecătorilor* nu este un privilegiu personal al cetăţeanului angajat în funcţia de judecător, dar un mijloc de protecţie juridică a activităţii profesionale a acestuia" **[**22, p. 23**]**, mijloc de protecţie a intereselor publice, a intereselor justiţiei și, probabil, ale justițiabililor.

Procedurile și formalitățile speciale care trebuie parcurse și îndeplinite în cazul tragerii la răspundere juridică a judecătorului au fost concentrate în noțiunea/instituția de *inviolabilitate,* având menirea în cele din urmă să excludă orice abuz sau ilegalitate ce pot fi admise în raport cu judecătorii în asemenea cazuri. Din perspectiva dată, în literatura juridică se

menționează că *inviolabilitatea,* constituie un mijloc de protecţie a intereselor publice ale justiţiei **[**21, p. 59**].** Protecția este necesară deoarece justiția „are un regim special de activitate și implică un risc profesional sporit” **[**20, p. 437**].**

Pe de altă parte însă, se afirmă că „*inviolabilitatea* reprezintă o excepţie de la un principiu constituţional important – *principiul egalităţii tuturor în faţă legii şi a justiţiei* şi, după conţinut, excede limitele inviolabilităţii personale”. Momentul dat se justifică prin faptul că „statul şi societatea, înaintând judecătorului şi activităţii profesionale a acestuia cerinţe sporite, sunt în drept şi obligaţi să-l asigure cu garanţii suplimentare pentru realizarea corespunzătoare a activităţii de înfăptuire a justiţiei” **[**21, p. 59**]**.

Ca urmare, putem conchide că *inviolabilitatea* este absolut necesară pentru judecători, deoarece are misiunea de a proteja funcția exercitată de către aceștia. Totodată, aceasta nu afectează mecanismul de tragere la răspundere juridică a judecătorilor, ci, din contra, garantează legalitatea realizării acestuia.

Iată de ce în legătură cu respectarea şi garantarea independenţei judecătorilor, s-a subliniat problema condiţiilor şi modalităţilor de angajare a răspunderii acestora, afirmându-se că „într-o societate democratică judecătorul nu poate fi la adăpostul unei imunităţi absolute. În acelaşi timp, angajarea răspunderii acestuia trebuie făcută cu prudenţă, determinată de necesitatea garantării independenţei şi libertăţii judecătorului contra tuturor presiunilor și abuzurilor” **[**15**]**.

În viziunea justă a cercetătorilor, „asigurarea normativă a răspunderii judecătorilor merită o atenţie distinctă din partea specialiştilor, în vederea aprecierii eficienţei acesteia” **[**18, p. 439**]**. Important este că „pentru realizarea *răspunderii judecătorilor* este absolut necesar un mecanism eficient şi ireproşabil, care să garanteze că abaterea concretă a judecătorilor este demonstrată, vinovăţia în comiterea acesteia – confirmată, sancţiunea aplicată – echitabilă (dreaptă, justă), adecvată şi proporţională” **[**21, p. 15**]**.

Deci, „sancţionarea (răspunderea) judecătorului pentru abaterile sale trebuie să fie inevitabilă, dar adecvată. În acelaşi timp, sancţiunea trebuie să urmărească şi un scop preventiv: adică pentru alţi judecători trebuie să fie evident că pentru abaterile admise, va interveni, în mod obligatoriu, răspunderea”.

Desigur, „mecanismul tragerii la *răspundere a judecătorilor* trebuie să fie foarte echilibrat, iar garanţiile şi imunităţile acordate acestora – foarte bine chibzuite. Orice înclinare de la acest standard este periculoasă. Bunăoară, o sporire minoră a garanţiilor şi imunităţilor poate duce la accentuarea lipsei de răspundere pentru abaterile comise sau încălcarea normelor de etică judecătorească, în timp ce o reducere minoră a garanţiilor şi imunităţii este de natură să anuleze sau să slăbească considerabil independenţa judecătorilor” **[**23, p. 13**]**.

Prin urmare, considerăm că au perfectă dreptate cercetătorii când susţin că **[**18, p. 440; 5, p. 659**]** „eficienţa puterii judecătoreşti depinde crucial de asigurarea echilibrului dintre imunitatea şi răspunderea juridică a judecătorilor, deoarece pe cât de multă putere (autoritate) li se recunoaște în vederea asigurării legalităţii și dreptății în cadrul statului, pe atât de eficient și legal trebuie să fie mecanismul de atragere la răspundere pentru încălcarea acesteia.”

Plecând de la criza justiției, enunțate la început, suntem de părerea că, la moment, este evidentă necesitatea fortificării și eficientizării instituției *răspunderii juridice a judecătorilor*. Pentru aceasta se cere o colaborare activă între legiuitor, mediul academic și societatea civilă. Mai mult, în acest efort comun, urmează să se implice activ și organele de autoadministrare a sistemului judiciar (Consiliul Superior al Magistraturii cu subdiviziunile sale), sarcina cărora este nu doar asigurarea independenței puterii judecătorești, dar și a imaginii, calității și corectitudinii actului de justiție, precum și profesionalismul și disciplina judecătorilor.

Formele răspunderii juridice a judecătorilor

Referindu-ne succint la problema formelor răspunderii juridice a judecătorilor, vom sublinia inițial că cele mai importante dintre acestea le considerăm a fi *răspunderea disciplinară*, *răspunderea penală* și *răspunderea patrimonială.*

Paradoxal, dar Legea-cadru în domenu (*Legea cu privire la statutul judecătorului* nr. 544 din 20.07.1995 **[**17**]**), nu consacră expres toate formele de răspundere juridică de care este pasibil judecătorul. De aceea, pentru a le identifica este necesar un efort suplimentar de analiză a legislației în vigoare.

Referitor la *răspunderea disciplinară a judecătorilor*, notăm că aceasta este reglementată în linii generale în *Legea cu privire la statutul judecătorului* nr. 544/1995, dar mai detaliat – în *Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor* nr. 178/2014 **[**16**]**.

Din conținutul Legii nr. 178/2014, constatăm că o bună parte din abaterile disciplinare pentru care pot fi trași la *răspundere disciplinară judecătorii* (prevăzute la art. 4 alin. (1)), privesc încălcările admise în procesul judiciar prin care se atentează direct sau indirect la drepturile justițiabililor și a altor participanți la proces.

Ca urmare a analizei atente a abaterilor disciplinare în cauză, conchidem că existența unui mecanism juridic puternic și eficient de tragere la *răspundere disciplinară a judecătorilor* pentru asemenea abateri, incontestabil reprezintă o garanție importantă pentru respectarea și apărarea eficientă a drepturilor și libertăților omului în cadrul și prin procesul de desfășurare a actului de justiție.

În temeiul acestei constatări, suntem de părerea că Consiliul Superior al Magistraturii (cu subdiviziunile sale) trebuie să foarte receptiv și atent la disciplina judecătorilor și să garanteze o examinare obiectivă și imparțială a tuturor plângerilor depuse de justițiabili. Sub acest aspect, considerăm că anume acesta deține pârghia principală prin care poate să influențeze și să asigure calitatea actului de justiție. În cele din urmă, doar cu ajutorul unui mecanism eficient de tragere la *răspundere disciplinară a judecătorilor* este posibilă consolidarea responsabilității și profesionalismului judecătorilor.

În ceea ce privește *răspunderea penală a judecătorilor,* inițial vom sublinia că „pornind de la specificul funcției judecătorești, *răspunderea penală* a acestor subiecți comportă unele particularități, mai ales de procedură, cunoașterea cărora este absolut indispensabilă pentru eficientizarea mecanismului răspunderii în ansamblu” [7, p. 16].

În general, „însăși ideea *răspunderii penale a judecătorului* nu este nouă, ea a fost cuprinsă și în *Codul penal francez* din 1810, unde erau incriminate faptele funcționarului public, în general, iar anumite texte făceau referiri explicite și la magistrați”. Desigur, „instituția poate fi atestată cu mult înainte de această perioadă, fiind cunoscut faptul că în trecut sancțiunile aplicate magistraților erau drastice (sancţionarea pecuniară, pedepse corporale, recunoaşterea publică a vinei, pedeapsa cu moartea), tocmai pentru percepţia actului emis de magistrat care, de multe ori, era asimilat actului divin, o nedreptate din partea celui învestit cu această putere fiind greu de acceptat” [12, p. 70-71].

În prezent, *judecătorul* nu poate fi considerat un subiect de drept penal fără a se ţine seama de funcţia sa și statutul său. În legătură cu aceasta, în doctrină [12, p. 74], instituțiea *răspunderii penale a magistratului* a fost apreciată ca fiind „exercitarea atribuțiilor cu rea-credință, gravă neglijență ori nerespectarea normelor procedurale de către judecător în activitatea judiciară ce a avut ca rezultat pronunțarea unei hotărâri sau soluții greșite, contrare realității și normelor legale aplicabile în cauză ori drepturilor și libertăților fundamentale ale părților, angajează *răspunderea juridică penală a judecătorilor* în condițiile legii”.

Recunoașterea *judecătorului* ca subiect de drept penal și admiterea cercetării lui penale este consacrată expres în legile de organizare judiciară a Republicii Moldova. Totodată, este important să specificăm că, în general, *răspunderea penală a judecătorului* este posibilă în trei ipostaze [6, p. 4-5; 10, p. 214; 7, p. 18]: în calitate de persoană fizică (ca subiect general), în calitate de funcționar public (ca subiect calificat) și în calitate de judecător (ca subiect calificat special)".

Analizând fiecare ipostază în mod separat, precizăm că în calitate de *persoană fizică* (deci, subiect general de drept), *judecătorul* este pasibil de răspundere penală pentru comiterea oricărei fapte interzise de legea penală. Astfel, în temeiul principiului egalității tuturor în fața legii și a justiției, *judecătorul* trebuie să răspundă ca orice altă persoană pentru infracţiunile pe care le comite în afara exercitării profesiei sale.

Această regulă a fost recunoscută și în plan internațional într-un context mai general menționându-se:

- „atunci când nu exercită funcții judiciare, judecătorii sunt responsabili civil, penal sau administrativ ca și orice alt cetățean" (par. 71 [19]);
- „judecătorii trebuie să fie răspunzători penal în fața legii ordinare pentru infracțiuni comise în afara funcției lor juridice" (par. 75 [1]).

Așadar, „calitatea de *judecător* nu-l poate absolvi de răspundere pe infractor și nu constituie nici circumstanță atenuantă, ba chiar dimpotrivă" [2, p. 144]. Dincolo de aceasta însă, „având în vedere importanța funcției de *magistrat*, au fost instituite anumite derogări de la dreptul comun, în mare parte acestea vizând doar aspecte de procedură" [13, p. 34]. După cum am menționat mai sus, aceste derogări însă, fiind circumscrise instituției *imunității judiciare* sau *inviolabilității*, trebuie luate în considerare doar în cazul tragerii la răspundere penale în calitate de subiect calificat special.

Cu referire la cea de-a doua ipostază, menționăm că *judecătorul*, exercitând o funcție publică și fiind un *funcționar public* (mai bine zis *demnitar public*) în cadrul sistemului judecătoresc ca serviciu public, este pasibil de răspundere penală pentru faptele interzise de legea penală săvârșite în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu acestea. În această postură, *judecătorul* răspunde pentru fapte comise în calitatea sa de subiect activ calificat, cum ar fi infracțiuni de serviciu, corupție și unele infracțiuni împotriva înfăptuirii justiției.

În fine, potrivit legii penale, *magistratul* poate răspunde penal și pentru faptele expres prevăzute ca fiind comise de *judecători*. Acestea fac parte din categoria *infracțiunilor contra justiției*, reglementate în Capitolul XV din Partea specială a *Codului penal* al RM [4], fiind vorba despre:

- *pronunţarea unei sentinţe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii* (art. 307 CP);
- *arestarea ilegală cu bună-ştiinţă* (art. 308 alin. (2) din CP);
- *constrângerea de a face declaraţii* (art. 309 din CP).

Observăm că de această dată, infracțiunile ce pot fi imputate *magistratului* în calitatea sa de *judecător* au o legătură directă cu drepturile justițiabililor, ceea ce presupune că un mecanism eficient de tragere la răspundere a judecătorilor pentru asemenea infracțiuni ar constitui o garanție importantă pentru respectarea și apărarea eficientă a drepturilor omului.

Generalizând problema răspunderii penale, ținem să subliniem că *judecătorul* ca orice cetățean al statului poate fi atras la răspundere penală și trebuie în cazul în care se demonstrează comiterea unei infracțiuni. Instituția *imunității judecătorești* în acest caz nu prezintă o piedică, întrucât problema acesteia este pusă doar în situația în care *magistratul* este atras la răspundere penală în calitatea sa de *judecător* și doar în vederea asigurării independenței aces-

tuia. Invocarea acestui scut procedural în orice altă situație de tragere la răspundere penală a *judecătorului* este de natură să împiedice actul justiției într-un stat de drept și să confere imunității judecătorești funcționale un caracter absolut, ceea ce contravine scopului și naturii acestei instituții și afectează iremediabil mecanismul juridic de atragere la răspundere a magistraților.

Referitor la cea de-a treia formă de *răspundere juridică a judecătorilor*, enunțată mai sus – *răspunderea patrimonială* (sau *răspunderea civilă*), notăm că aceasta presupune, la modul concret, „obligaţia de reparare a prejudiciului cauzat justițiabililor prin exerciţiul funcţiei lor, în anumite condiţii". Specificul acestei forme de răspundere juridică rezidă în aceea că, pe de o parte, nu suntem în prezenţa unei răspunderi directe, judecătorul neputând fi chemat în judecată în mod direct de persoana prejudiciată, care nu se poate adresa decât împotriva statului. Pe de altă parte, judecătorul în acest caz este chemat să răspundă mediat, în baza acţiunii în regres a statului, în condițiile în care se va demonstra exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență.

În general, instituția *răspunderii civile a judecătorilor* poate fi privită ca o garanție fundamentală a apărării drepturilor omului în caz de violare a acestora de către puterea judecătorească. Din acest considerent mecanismul realizării acestei răspunderi trebuie să fie unul efectiv, eficient și echilibrat într-o societate democratică contemporană. Cu regret, în Republica Moldova la acest capitol mai avem mult de lucru.

Concluzii

Generalizând, subliniem că *judecătorii* sunt pasibili de răspundere ca toți ceilalți cetățeni ai statului, în virtutea principiului constituțional al egalității în fața legii și a justiției. Ei sunt pasibili de toate formele de răspundere juridică, fără excepție. Răspunderea unor astfel de subiecți este nu numai posibilă, dar și necesară, mai ales că atât legalitatea activității judiciare, legalitatea activității statului în ansamblu, eficiența și corectitudinea puterii statului, cât și respectarea drepturilor omului ca valoare supremă depind în mod crucial de eficiența mecanismului de tragere la *răspundere juridică a judecătorilor*.

Bibliografie

1. *Avizul nr. 3 din 19 noiembrie 2002 al Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității*. Strasbourg. [on-line]: https://rm.coe.int/1680747bac. (accesat - 22.11.2022)

2. BALTAG, D., GHERNAJA, G.-C. *Răspunderea şi responsabilitatea juridică a judecătorilor în exercitarea justiţiei: Monografie.* Chișinău: ULIM, 2012.

3. CIOCLEI, V. *Prefaţă* la monografia F. Dragomir *Răspunderea penală a magistratului.* Bucureşti: C.H. Beck, 2011.

4. *Codul penal al Republicii Moldova* nr. 985 din 18.04.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74 (cu modificări și completări până la 24.05.2018).

5. COSTACHI, Gh. *Rolul justiției în edificarea statului de drept.* Monografie. Chișinău: S.n., 2021 (Tipogr. "Print Caro").

6. COSTACHI, Gh., COZMA, D. *Răspunderea penală a judecătorilor din România pentru infracțiuni contra justiției.* În: Legea și Viața, 2018, nr. 10.

7. COSTACHI, Gh., COZMA, D. *Răspunderea penală a judecătorului în România şi Republica Moldova: particularități procedurale.* În: Legea și Viața, 2020, nr. 2.

8. COSTACHI, Gh., RAILEAN, P. *Reflecţii asupra imunităţii judiciare şi a răspunderii judecătorilor.* În: Teoria şi practica administraţiei publice, Materialele conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale din 23 mai 2014, Chişinău: Academia de Administrare Publică, 2014.

9. COZMA, D. *Răspunderea disciplinară a magistratului în România şi Republica Moldova: temeiuri şi sanc-*

ţiuni. În: Jurnal Juridic Naţional: teorie şi practică, 2015, nr. 4.

10. COZMA, D. *Răspunderea judecătorului în România şi Republica Moldova. Monografie.* Sub red. şt. a prof. Gh. Costachi. Chișinău: S.n., 2019 (Tipografia „Print-Caro").

11. COZMA, D. *Răspunderea magistraţilor – garanţie a eficienţei justiţiei.* În: Teoria şi practica administrării publice, Materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale din 23 mai 2016. Chişinău: Academia de Administrare Publică, 2016.

12. DRAGOMIR, F. *Răspunderea penală a magistratului.* București: C.H. Beck, 2011.

13. GÂRBULEȚ, I. *Abaterile disciplinare ale magistraţilor.* București: Universul Juridic, 2016.

14. GHERNAJA, G.-C. *Responsabilitatea şi răspunderea judecătorului în exercitarea justiţiei.* Autoreferatul tezei de doctor în drept. Chişinău, 2011.

15. *Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 28 din 14.12.2010 pentru controlul constituţionalităţii prevederilor art.22 alin.(1) lit.b) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 „Cu privire la statutul judecătorului" în redacţia Legii nr. 247-XVI din 21 iulie 2006 „Pentru modificarea şi completarea unor acte legislative"*. În: Monitorul Oficial nr. 254-256 din 24.12.2010.

16. *Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor* nr. 178 din 25.07.2014. Publicată în Monitorul Oficial Nr. 238-246 din 15-08-2014 (modificată prin LP246 din 29.07.22, MO267-273/26.08.22).

17. *Legea cu privire la statutul judecătorului* nr. 544 din 20.07.1995. Republicată în Monitorul Oficial Nr. 15-17 din 22.01.2013 (modificată prin LP246 din 29.07.22, MO267-273/26.08.22).

18. RAILEAN, O. *Mecanismul jurisdicţional de asigurare a legalităţii în statul de drept. Monografie.* Chişinău: S.n., 2015.

19. *Recomandarea CM/Rec (2010)12 a Comitetului Miniştrilor către statele membre cu privire la judecători: independenţa, eficienţa şi responsabilităţile*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 17 noiembrie 2010, la cea de-a 1098-a întâlnire a delegaților miniștrilor (par. 68 și 71). [on-line]: https://juridicemoldova.md/wp-content/uploads/2019/12/Recomandarea CMRec 2010.pdf. (accesat - 22.11.2022)

20. ВИТРУК, Н. В. *Конституционное правосудие в России*. Москва, 2001.

21. КЛЕАНДРОВ, М. И. *Ответственность судьи: монография*. Москва: Норма: Инфра-М, 2011.

22. КОЛЕСНИКОВ, Е. В., СЕЛЕЗНЕВА, Н. М. *О повышении ответственности судей в Российской Федерации*. В: Журнал Российского Права, 2006, №3.

23. РАЙЛЯН, П. *Правовой иммунитет и ответственность судьи*. В: Право и Политология, 2013, №22.

24. САПУНОВА, М. *Юридическая ответственность судей в Российской Федерации: теоретико-правовой анализ.* Автореферат диссертации на соискание научной степени кандидата юридических наук. Москва, 2007.